

İKV BİLGİ NOTU

AB SİVİL KORUMA MEKANİZMASI'NA KATILIM DEVAMLILIĞI İÇİN ANLAŞMA

Hatice Zeynep Şen, İKV Uzman Yardımcısı

Türkiye'nin 2016 yılında dahil olduğu AB Sivil Koruma Mekanizması'na katılımının devamını sağlayan güncellenmiş anlaşma, Dışişleri Bakan Yardımcısı ve AB Başkanı Büyükelçi Mehmet Kemal Bozay ile Avrupa Komisyonunun İnsani Yardım ve Kriz Yönetiminden Sorumlu Üyesi Janez Lenarcic tarafından 9 Temmuz 2024 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilen tören ile imzalandı. Törene İçişleri Bakan Yardımcısı Münir Karaloğlu ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanı (AFAD) Vali Okay Memiş de katıldı. Dışişleri Bakan Yardımcısı ve AB Başkanı Büyükelçi Bozay, 6 Şubat depremlerinden sonra AB'nin destek mekanizmalarının Türkiye için daha da önemli hale geldiğini, bu süreçte Türkiye'nin önemli yardımlar aldığını ve gelecekte de AB ile bu iş birliğinin süreceğini belirtirken, Avrupa Komisyonu Sivil Koruma ve İnsani Yardım Genel Müdürlüğü'nden yapılan açıklamada, Türkiye'nin, 2016 yılından bu yana AB Sivil Koruma Mekanizması'nın üyesi ve aktif bir katılımcısı olduğu ve güncellenen anlaşmanın Türkiye'nin mekanizmadaki rolünü daha da güçlendireceği ifade edildi.

Sivil Koruma Mekanizması Nedir?

Sivil Koruma Mekanizması afetlere karşı önlem, hazırlık ve müdahaleyi geliştirmek için Ekim 2001'de Komisyon tarafından kuruldu. Temelde AB ülkeleri ve 10 katılımcı ülke arasında sivil koruma alanında iş birliğini güçlendirmeyi amaçlayan mekanizma sayesinde ülkeler, herhangi acil bir durum ortaya çıktığında, bu mekanizmadan yardım talebinde bulunabiliyor. Komisyon, bu mekanizma ile dünya çapında afet müdahalesini koordine etmede önemli bir rol oynayarak, konuşlandırmaların nakliye ve/veya operasyonel maliyetlerin en az %75'ine katkıda bulunuyor.¹

Mekanizmaya AB ülkelerinin yanı sıra 10 ülke daha katılıyor. Bunlar; Arnavutluk, Bosna-Hersek, İzlanda, Moldova, Karadağ, Kuzey Makedonya, Norveç, Sırbistan, Türkiye ve Ukrayna. AB Sivil Koruma Mekanizması, 2001 yılında kurulduğundan bu yana AB içinde ve dışında 700'den fazla yardım talebine yanıt verdi. Mekanizma hem ülkelerin destekleriyle bir havuz kurarken ve acil krizlere karşı ortak ve hızlı bir yaklaşım geliştirirken hem de ülkelerin ulusal otoritelerinin afet hazırlık ve önleme faaliyetlerini koordine etmeye yardımcı olarak, en iyi uygulamaların paylaşılmasına katkıda bulunuyor. Bir afet ve kriz durumunda söz konusu ülke tarafından mekanizma aracılığıyla yardım talebinin iletilmesi üzerine Acil Durum Müdahale Koordinasyon Merkezi (*Emergency Response Coordination Centre - ERCC*) bu ülkeye yardım veya uzmanlık sağlıyor. ERCC, aynı zamanda dünya genelindeki olayları 7/24 izlerken, bir acil durumda ulusal sivil koruma yetkilileriyle doğrudan bağlantı kurarak acil durum desteğinin hızla iletilmesini sağlıyor.

AB Sivil Koruma Mekanizması kapsamında itfaiye uçakları, arama ve kurtarma ekipleri ile tıbbi ekipler gibi özel ekipler ve ekipmanlar, Avrupa içinde ve dışında kısa sürede konuşlandırılabilir. Yardımlar arasında ilk yardım çantası, barınak ekipmanı, yangın söndürme ekipmanı, su pompası, jeneratör ve yakıt gibi milyonlarca malzeme yer alıyor. Mekanizma ek olarak afet önleme projeleri, erken uyarı sistemleri, sivil koruma tatbikatları, geçici eksiklerin giderilmesi, hazırlık projeleri, uzman değişimi programları, akran değerlendirme programları, teknik toplantılar, çalıştaylar, eğitim ve danışmanlık gibi eylemleri organize ediyor ve bu alanlardaki projelere hibe desteği sağlıyor. Ayrıca, afetlerle ilgili farkındalık artırma ve iyi uygulamaların yaygınlaştırılması da mekanizma kapsamında yürütülen faaliyetler arasında yer alıyor. Dünyadaki herhangi bir ülke, ayrıca Birleşmiş Milletler ve ona bağlı kuruluşlar veya ilgili uluslararası kuruluşlar, AB Sivil Koruma Mekanizması'ndan yardım isteyebilir.

Mekanizma, 2023 yılında, Ukrayna'daki savaşa, Avrupa'daki orman yangınlarına ve Suriye ve Türkiye'deki depreme yanıt vermek üzere 66 kez etkinleştirildi. Ayrıca, Üye Devletler ve katılımcı devletler, vatandaşlarına konsolosluk desteği (örneğin tahliye operasyonları) konusunda yardım talep etmek amacıyla Mekanizmayı etkinleştirebilirler.

AB, 2019 yılında AB Sivil Koruma Mekanizması'nı daha da geliştirdi ve bu yönde RescEU'yu² da oluşturdu. RescEU tamamen AB tarafından finanse edilen Avrupa kapasiteleri rezervi olarak kuruldu. RescEU bir itfaiye uçağı ve helikopter filosu, bir tıbbi tahliye uçağı ve sağlık acil durumlarına müdahale edebilecek bir tıbbi malzeme ve sahra hastaneleri stoğu içeriyor. Ayrıca rezervinde barınaklar, ulaşım ve lojistik varlıkları ile enerji tedarik kalemleri de yer alıyor. Amaç, vatandaşları afetlerden korumak, ortaya çıkan riskleri yönetmek ve Avrupa'daki krizlere yanıt verme kapasitesini artırmak. RescEU'nun hızla devreye alınması, orman yangınlarından COVID-19'a, Türkiye'deki depremlerden Rusya'nın Ukrayna'ya karşı savaşına kadar öngörülemeyen acil durumların ele alınmasında önemli bir rol oynadı.

Sivil Koruma Mekanizması'nda Türkiye

Türkiye, Sivil Koruma Mekanizması'na 2016 yılında dahil oldu ve 23 Ekim 2011 Van depremi, COVID-19 salgını, 28 Temmuz-12 Ağustos 2021 tarihlerinde meydana gelen orman yangınları ve 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler sırasında AB Sivil Koruma Mekanizması'ndan faydalandı. 6 Şubat depremlerinden sonra AB'nin Türkiye'ye sağladığı en önemli afet ve acil müdahale yardımları bu mekanizma aracılığıyla oldu ve toplamda 38 milyon avro tutarında acil yardım sağlandı. Ayrıca, 2016'dan bu yana yürütülen projeler kapsamında AB, Türkiye'ye 50 milyon avronun üzerinde hibe desteğinde bulundu.³

Türkiye'deki ulusal koordinatörlüğünü AFAD'ın üstlendiği AB Sivil Koruma Mekanizması, sivil koruma makamları ve ortaklarına afet risk yönetimi eylemleri geliştirmelerinde yardımcı olmak için yıllık teklif çağrıları yoluyla finansman destekleri sağlıyor. Program

kapsamında hem tek ülkeli hem de çok ülkeli projeler için hibeler veriliyor. Teklif çağrılarında, başta afet yönetiminden sorumlu otoriteler olmak üzere, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, afet yönetim planı kapsamında rolü olan kamu kurumları ve afet yönetimi ile ilgili olabilecek özel kuruluşlar başvurabiliyor. Mekanizma kapsamında 2021-2027 dönemi için Program bütçesi 3,3 milyar avro olarak açıklandı.⁴

Anlaşmanın güncellenmesi ile Türkiye ile AB arasında sivil koruma alanında iş birliğinin güçlenerek devam etmesi, Türkiye'nin afeti önleme, afete hazırlık ve afet sonrası müdahale kapasitesinin artırılması ve Türkiye'nin AB ve Mekanizmaya katılımcı diğer ülkelerle sivil koruma alanındaki bilgi ve uzmanlığını paylaşması ve geliştirmesi amaçlanıyor.

Anlaşmanın güncellenmesi konusunda Dışişleri Bakan Yardımcısı Bozay, bu mekanizma kapsamında Türkiye'nin deprem sonrasında önemli destekler aldığını ve ilerleyen yıllarda da afete hazırlık, afeti önleme ve afet sonrası müdahale alanlarında Türkiye ve AB arasındaki iş birliğinin devam edeceğini ifade etti.

Komisyon Üyesi Lenarcic, güncellenmiş anlaşmanın imzalanmasından büyük memnuniyet duyduğunu belirterek, anlaşmanın afetler karşısında tarafların iş birliğini ve yardımının temelini oluşturmaya devam edeceğini bildirdi. Komisyon Üyesi Lenarcic, hem Türkiye'nin Mekanizmanın sivil koruma desteğine hem de diğer ülkelerin Mekanizma sayesinde Türkiye'nin desteğine her zaman güvenebileceğini de ekledi.

İçişleri Bakan Yardımcısı Karaloğlu ise afet ve acil durumlarda Türkiye ile AB arasındaki iş birliğinin büyük önem taşıdığını belirtti. Bu iş birliğinin sağladığı katkıların hem 2021 yılındaki orman yangınlarında hem de 6 Şubat depremlerini izleyen dönemde kendini açıkça ortaya koyduğunu kaydeden İçişleri Bakan Yardımcısı Karaloğlu, Türkiye'nin dünyadaki insani krizlerde yardıma koşan ilk ülkeler arasında olduğunu ve Gazze'de yaşanan insani kriz karşısında da Türkiye'nin gayretlerini sürdürdüğünü vurguladı.

¹ European Commission, European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations, "EU Civil Protection Mechanism", Last updated: 14.05.2024, https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/eu-civil-protection-mechanism_en

² European Commission, "rescEU", Last updated: 14.05.2024, https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/resceu_en

³ European Commission, European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations Türkiye, "EU Civil Protection Mechanism", Last updated: 02.02.2024 https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/europe/turkiye_en

⁴ Program kapsamındaki proje teklif çağrılarını hakkında detaylı bilgi için: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/programmes/ucpm2027>